

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 gld., za pol leta
1 gld. 60 kr
Na anonimne do-
pise se ne ozira
tiskopis in na oco-
no poslano knjige
se ne vračajo.

Popotnik.

Spis in dopis
naj se blagovoljlo
pošiljati (frankli-
rani) vredništvu
(Reiserstrasse 8),
naročnine,
oznamila in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 4.

V Mariboru, 25. februarja 1883.

IV. tečaj.

Poziv!

Učiteljskemu pripravniku, pripravljajočemu se za svoj poklic, treba je jako obilo gradiva prebaviti. Spoznavati mu je mej drugimi može, ki so se trudili na šolskem polju in ki so za šolski napredek v tem ali drugem oziru kaj izdatnega storili. Gotovo bi se imelo v tej zadevi v prvi vrsti gledati na tó, da učitelj pozna šolstvo in pedagoge lastnega naroda, da ve ceniti može, ki so učili narod se zavedati, ter da svoje znanje v tem oziru vedno razširjevaje spoznava šolstvo in pedagoge tudi drugih narodov. A kako se godi pripravniku, ki se pripravlja za učitelja, da bi učiteljeval slovenskemu narodu? Vse drugo se uči, samo to ne, kar mu je najbližje. O slovenskem šolstvu in o slovenskih pedagogih se na pripravnicah skoro do malega ničesar ne pozive. I vendar so se tudi iz našega naroda rodili možje, ki so mu bili vestni učitelji, ki so za šolo vse to zahtevali, s čimur se nemštvo kinči, kakor da bi bila to edino le njegova lastnina.

Menimo tukaj v prvi vrsti Slomšeka, blagega spomina, ki je že pred več kakor 25 leti zahteval osmoletno šolsko obiskovanje, ki je zahteval, da se naj šiba v šoli, če tudi ne do celega odpravi, vsaj omeji in razumno rabi, ki je gledal na to, da so se ustanovljale šole, ki je spisal mnogo pedagogičnih sestavkov, skratka, ki je bil pravi učitelj naroda. Da bi se delovanje tega slovenskega pedagoga prvaka do dobrega spoznalo, sklenolo je učiteljsko društvo ptujsko razpisati nagrado za en ali dva najboljša spisa, ki bi ocenila Slomšeka kot pedagoga. Nagrada za oba sestavka bode znašala najmanj 100 goldinarjev. Da se za to primerna svota nabere, prosijo se slovenski rodoljubi, naj blagovoljlo darovati prostovoljne doneske. Doneski naj se pošiljajo učiteljskemu društvu v Ptuj, ktero bode vse te doneske po javnih listih pobotalo.

Slovenske pisatelje pa vabi učiteljsko društvo, naj ido na delo. Tekmovanje je neomejeno. Nagrado dobita najboljša slovenska spisa, naj sta jih spisala učitelja, profesorja, duhovnika, uradnika ali kdo si bodi drugi slov. pisatelj. Najlepša nagrada pa bode za dotična pisatelja zahvala, ktero si bodeta pridobila ne le od slovenskega učiteljstva, temveč tudi — o tem smo prepričani — od celega slovenskega naroda. Spisi naj se pošljejo vsaj do konca septembra tekočega leta brez imena, za-
znamovani samo s kojim motom in z zapečatenim pismom, na katerem je

napisan moto in v katerem je imenovano ime pisateljevo, učiteljskemu društvu v Ptuj.

Gospodje, ki bodo ocenjevanje spisov prevzeli, razglasili se bodo v kratkem, razsodba ocenjevalcev pa o božičnih praznikih tekočega leta. Za ta slučaj namerava se sklicati veliko slovesno zborovanje slovenskega učiteljstva.

Spisa ostaneta lastnina učiteljskega društva ptujskega, katero si pridrži pravo, jih založiti in jih razprodajati.

Učiteljsko društvo ptujsko, meseca februarja 1883.

Odbor.

Čutila in kako naj se gojijo.

Spisal Ivan Koprivnik.

(Dalje.)

Kako pa zamoremo videti razen predmeta še njegove barve? To se tolmači tako le:*) Rudeča, zelena, pa vijoličasta so iste barve, ktere nam dajo združene belo. Iz teh treh barv se tudi lahko sestavi vsaka druga barva.

Vsak čepik in vsaka palčica v mrežnici je baje sestavljena iz 3 vlaken. Eno teh vlaken nam vzbuja (ako ga razdraži (strese) dotična svitloba) pomislek rudečega, drugo pomislek zelenega, tretje pomislek vijoličastega.

Ako se tresejo vsa tri vlakna enako močno in enako hitro, imamo občutek belega. Ako se pa trese eno vlakno krepko, drugo, ali drugi dve pa le rahlo, dobimo občutek kake mešane barve.

Po tej teoriji razdraži (strese) rudeča svitloba le one vlakni v čepkih in palčicah, ki so odločeni, vzbujati nam pomislek rudečega, zeleni le one, ki nam zamorejo vzbuditi pomislek zelenega in vijoličasti samo iste, ki vzbude pomislek vijoličastega. — Beli svitlobni žarki razdražijo vsa 3 vlakna enako močno in tako dobimo občutek belega. Občutek kake mešane barve (sive, rujave i. t. d.) dobimo tedaj, kadar zadenejo mrežnico taki svitlobni žarki, ki razdražijo eno vlakno krepko, drugo ali drugi dve pa rahlo.

Še eno stran očesovega delovanja moramo pogovoriti.

Ako hočemo vjeti unkray vzbokle, steklene leče na določenem mestu, recimo 1 dm. daleč od leče optično sliko na stekleno ploščico, moramo postaviti razsvetlen predmet na čisto določeno mesto pred lečo. Če predmet primaknemo, (seveda ne bliže, ko do lečinega ognjišča) bodemo dobili optično sliko za di za ploščico, če ga odmaknemo, predi pred ploščico.

Da zamoremo natančno videti, je treba, da pade optična slika, katero je storilo oko, ravno na mrežnico. Slika ne sme biti niti pred mrežnico, niti za mrežnico, da dobro in na tanko vidimo predmet. Ako bi bila prozorna telesa v zrklu trda, negibljiva, kakor je steklena leča, padale bi le takih predmetov optične slike ravno na mrežnico, ki so oddaljene določeno (normalno) mero od očesa. Slike istih predmetov, ki bi bili bliže, kakor je normalna mera, nastale bi za di za mrežnico, a slike onih, ki bi bili dalje od očesa, kakor je normalna, predi pred mrežnico in ne videli bi jih, saj natančno ne. A prozorna telesa v zrklu niso trda in negibljiva. Kristalna leča očesna se zamore vzbočevati in sploščevati, kar stori oko sposobno, da nareja optične slike bližnjih in oddaljenih stvari na mrežnici in ne pred njo ali zadi za njo. To

*) Glej: Zoologie v. Dr. O. W. Thome str. 58.

prilagovanje ali priličevanje očesa predmetom razne oddaljenosti zove se očesovo akomodovanje.

Pri nekterih očeh so pa meje priličevanja ožje, kakor pri drugih. Takim očem se pride na pomoč z očali ali naočnicami. Če se priličuje oko samo v bližini nahajajočim se predmetom (optične slike oddaljenih stvari se stvarjajo pred mrežnico), pravimo, da je človek kratkoviden; on dobi jamnaste naočnice, ako se pa akomoduje samo oddaljenim stvarjem (optične slike bližnih nastajajo zadi za mrežnico), pravimo, da je človek dalnoviden, on si natakne na nos vzbokle naočnice.

Bodi si pa oko še tako velikega priličevanja sposobno, vendar mu je neka določena oddaljenost predmeta najugodniša, to se pravi, pri tej oddaljenosti so optične slike na mrežnici najbolj natančne; predmet najbolj natanko vidimo. Ta oddaljenost se zove dogled in je pri zdravem očesu 21 do 30 cm.

3. Kako naj se oko goji.

Globoka in trdstenata očesna duplina pa postranski očesni organi varujejo nježno oko marsikterih neugodnosti A to ni zadosti. Da ostane oko zdravo, ga mora človek tudi sam varovati ter skrbno gojiti.

V to svrhu je treba pred vsem splošne dietike, zmernosti v jedi in pijači in vseh drugih rečeh. Razuzdano življenje ne podira samo telesnih moči sploh, ampak slabi neznano tudi oko.

Oko je varovati prahu, dima in ostrih plinov, kakor amoniaka, žveplene oksiline i. t. d. Zatoraj se je ogibati takih krajev, kjer sta prah in dim, in ni dobro, ostajati dolgo tam, kjer nastaja v obilici amoniak, kakor v tesnih hlevih, na straniščih brez prepaha i. t. d. Kadar užigamo žveplenke, je treba paziti, da se nam ne zakadi žveplena oksilina v oko. Prah, dim, amoniak, žveplena oksilina i. t. d. škodujejo posebno očesu nježnega deteta.

Nadalje je treba gledati, da ne dobimo v oko kake ostre tekočine, recimo apnenega mleka, ostrega okisa, petroleja i. t. d. in da nam ne pade vanje kak iver. Posebno nevarni so ostrorobati in ostriveri n. pr. od stekla, trdega kamena i. t. d. Če se pa vendar pripeti, da nam pade kaj takega v oko, ne smemo drgati očesa, ker bi se tedaj iver še globeje zasadil v oko in tekočina še bolj razprostrla po očesu. V takem slučaju je dobro, spustiti v oko kapljico čistega jedilnega olja ali pa kepico sirovega masla, kajti olje ali sirovo maslo ovijeta telesa in zaprečujete nekoliko škodljiv upliv telesca na oko. Z rahlo capico, ktera se je povila na tanko palčico ter namazala z oljem ali z sirovim maslom, se naj potegne iver ali pobriše ostra tekočina iz očesa. Včasih je pri takih neugodah seveda tudi zdravnika treba.

Nektere živali, kakor krastavica, razni kebri, mravlje itd. štrkajo po sovražniku ostre sokove; tudi pred temi je treba očesa varovati. — Detetu natikati kapice na glavo ali oblačiti oblačila, ki so okinčana s štekljenimi biseri, ni varno, ker se biseri lahko zdrobijo in čepinjice se vsipljejo detetu v oko.

Očesu je treba svitlobe, kakor telesu hrane. Kako pa telesu nezmernost škoduje, tako je kvarljivo očesu, ako dohaja v nja preveč svitlobe. Če bi ne podajali telesu potrebne hrane, bi jelo slabeti, tako slabi tudi oko, ako dobiva premalo svitlobe.

Ker toraj zahteva oko svitlobe, in sicer v določeni meri, — ne preveč ne premalo — ne sme biti soba, kjer teče zibel detetova, niti presvetla, niti pretemna. Zibel naj ne stoji nikoli tako, da bi gledalo dete na okno, kajti neposredna svitloba od okna je za občutljivo oko nježnega deteta prejaka. Zelo našemu, že bolj utrjenemu očesu ne ugaja, če pogledamo zjutraj, ko se prebudimo, koj na svetlo in je tudi dobro, da nimamo znožnja, temuž zglavje proti oknu. Pred detetovo zibelo naj ne stoji nikdar kaj, kar se blišči n. pr. ogledalo, bliščeča se omara i. t. d. Bliščeča steklenica, iz ktere pije dete mleko, naj se zavije v temen prt, prej ko se mu ponudi. Bliščeče igrače naj se ne podajajo otrokom nježne mladosti. Da ne sme gledati dete naravnost v ogenj, luč ali zelo v solnce, je samo ob sebi razumljivo.

Pri Grofovih v Ž. se je pripravljalo za krst novorojenega deteta. Velika dvo-

rana se je čarobno razsvitela. Ko pride duhovnik, da bi izvršil slovesni čin, prinese botra dete v razsvitleno dvorano. Pa žali bože! dete med krščevanjem od prejake svitlobe botri v naročju oslepi.

Pesebno neugodni časi za oko pridejo, ko začne otrok v šolo hoditi. Sveta dolžnost šole je, čuvati oko in varovati najblažji čut, pogled, kolikor je mogoče. V to svrhu naj stoje klopi v šoli tako, da prihaja svitloba v sobo od leve strani in od zadaj, ne od desne strani ali od predi. Stene naj ne bodo bele, ampak sivo, zeleno ali svetlomodro pobarvane. Berilnjaki (pulti) pri klopeh naj se pobarvajo temno zeleno. Tabla in druga učila naj se ne blišče.

Jako težko dé očesu in hudo slabi vidno moč taka svitloba, ki se je odbila od bele stene kakega poslopja. Če je poleg šole poslopje z belim zidom in če se na zidu odbija solčna svitloba tako, da padajo odbiti žarki naravnost skoz okno v šolsko sobo, je treba, da se tedaj zijala (žalozije) deloma zaprejo, še bolje pa je, če se prepno ista okna sè zelenimi zastori. (grünen Schleiern).

Če so učenci dalj časa brali ali pisali (dekleta pletla ali šivala), naj gledajo potem nekaj trenutkov v stran, da si oko odpočije.

Otroci se pa tudi morajo še posebi poučiti, kako je treba oko varovati in gojiti. Povedati se jim mora, da očesu jako ugaja, ako se izmije vsako jutro z hladno vodo, da mu pa škoduje, ako bi ga umivali, če nam je vroče ali če smo se poprej jokali ali od sreča smijali.

Nadalje se jim pove, da škodujejo očesu mrzel veter in vroči sopari in da mu je na kvar, ako bi ga umivali s premrzlo ali pretoplo vodo. Če smo v topli kopeli, je dobro, hladiti oko s hladno vodo. Poučiti se še morajo učenci, da očesu škoduje, ako preblizo držijo bukve, kdar berejo, ako berejo na soncu, v mraku pri medli lunini svetlobi, pri plahutajoči sveči, pri nepopolni svečavbi pod kakim drevsom, če veter listje trese, na vozu, če voz drdra, i. t. d. Pove se nadalje etrokom, da je treba, ako delamo pri luči, da postavimo svetilnico ali svečo na levo stran ter da zvernemo čez svetilnico zvonec iz mlečnega stekla in še natakneмо (povezemo) na zvonec zaslonilo (Lichtschirm) iz papirja. Posebno se mora učencem zapretiti, kako škodljivo, zelo nevarno da je, če gledamo naravnost v sonce, luno, prejako luč, ogenj, blisk in pobeljeno steno, (tudi sneg) če je sonce obseva. Kovači, steklarji in drugi taki rokodelci navadno na stare dni oslepe, ker so si vedno napenjali v prejaki svitlobi oči. (Ta nesreča tudi rada zadene gluhomutce, kajti te sirote si bolj napenjajo oči, kakor polnočutni ljudje.)

Po dolgem, vztrajnem delovanju oko tako utruji, da začne nekako onemagovati. Predmet, kterega gledamo, moramo bliže držati, v očeh čutimo nekako grizenje, oči postajajo vroče, rudečijo se; vejice so nam težke, drobnine (p. črke) se združujejo, pred očmi švigajo sem ter tja iskre in črne pike, predmeti nam postajajo megleni i. t. d. To so prikazni, ki nam svedočijo, da je oko preutrujeno. Do te stopinje naj bi se oči nikdar ne upehale. Če so se pa, moramo skrbeti, da si popolnoma odpočijo in da se zopet okrepcajo. Da pa to, je treba, da gremo (če ni premrzlo) na prosto in da gledamo v daljavo. Ko pridemo domov, je dobro, izmiti si oči z hladno vodo (ne mrzlo), še boljše pa s koprečno okuhanico, t. j. z vodo, kjer se je kuhal oprec (fenchel).

Če postanejo oči za svitlobo (belo) preobčutljive, so jim rjavi ali rjavomodri naočniki zelo ugodni. Posebno občutljive so oči za belo svitlobo tedaj, kdar dobiva dete zobe ali je menjuje in kdar nastopa pri mladenčih in deklicah puberteta.

Omeniti še hočemo dveh navadnih boleznii očesa: beli (grauer Star) in črne slepote (schwarzer Star). Ako se skalni kristalna leča, da postane neprozorna, pravimo, „bel je prišla na oko“. Bel je ozdravljiva. Zdravniki pridejo ji v okom, da prerežejo oko na strani (zunajni) in potegnejo kalno, neprozorno lečo iz očesa. Nadomestijo pa jo z debelim, močno vzboklim naočnikom,*) Huda pa je črna slepota, ker je neozdravljiva. Nastane pa, ako zbolí mrežnica ali vidni živec.

(Dalje sledi.)

*) Še le pred 3 tedni so je izvršila pr. znanem mi gospodu na graški očesni kliniki srečno ta operacija. Pis.

Spomin.

Spis. Iv. Klemenči č.

(Dalje in konec.)

Najlažje v spominu obdržimo to, kar tudi razumemo, to je takrat, če misli, ktere si hočemo zapomniti, zamoremo zvezati z drugimi, ktere so nam že znane, ktere že imamo v spominu ali z drugimi besedami: če to razumemo, kar si hočemo zapomniti, zato se ta spomin imenuje „spomin z razumom ali zapopadkom“. Tu se misli razdevajo in sestavljajo: kar spada skupaj, se združi, kar ne spada skupaj se razdene, kakor umno razsojevanje zahteva. Kolikor več vednosti v kakem znanstvu že kdo ima, toliko lažje si novo zapomni, tolike lažje v njem napreduje, ker novo dobi v spominu že dovolj pripomočkov, s kterimi se združi. To, česar kdo ne zapopade, nima nič veljave; akoravno mu ostane v spominu, je mrtvo znanje, s kterim se ne more nič začeti, tudi si je težko zapomniti, česar kdo ne ume. Tako se matematičnih dokazov ne uči mehanično na pamet, kdor jih ume, ampak tako, da njih notranjo zvezo tudi zapopade.

Ker vse učenje obstoji v tem, da to, kar se kdo uči, tudi zapopade, in v spominu obdrži, je pri podučevanju posebno gledati na to, da se vse, kar se uči, tudi v spominu obrani; boljše je, učiti se manj, pa to dobro, ko veliko, pa vse le na pol, ker se to v kratkem zopet pozabi.

Se ve da je tako učenje bolj težavno in počasno, zahteva pogosto ponavljanje, a pripelje do trdnega pravega znanja. Posebno v mladosti se mora spomin skrbno vaditi, ker ima takrat naj večjo moč in dovaža tvarino, ktero razum pri razsojevanjih uporablja.

Resnica je, da se razum pozneje razvija, ko spomin in da posebno otroci vsega popolnoma zapopasti še ne morejo, kar se učijo, a to ne zahteva, da bi se tega, kar čisto jasno ne zapopadejo, res ne potrebovali zapomniti; misli se že pozneje čistijo same po sebi, ko se razum začne vedno bolj in bolj razvijati; tudi se težko dohiti, kar se je v prvih letih zmudilo; kar se otrok igraje nauči, akoravno vsega tega, kar ve, ne zna precej porabiti, je pogosto za mladenčca že velika težava. Mnogo je pa tudi pozitivnih (danih) vednosti, ktere se ne morejo znajti, ali iz drugih izpeljati; tudi s temi se mora pri podučevanju kmalo pričeti, dokler je spomin krepek in gibčen.

Iz tega sledi, da je spomin velik dar za človeka, posebno za onega, kdor si želi obilno vednosti nabrati ali vsestransko se olikati. Res je, da je v tem oziru narava ljudem različne darove delila in da so razlike v tem oziru še večje, kakor si jih navadno mislimo; pa vendar se zamore tudi slab spomin zelo zboljšati; ako se pametno uri in vadi; to pa je potrebno tem bolj, ker se znanstva vedno množijo in se tedaj tudi od pozameznega človeka vedno več znanja zahteva. Mnogi ljudje so ravno zavoljo tega tako nesmožni in pri svojih razsojevanjih tako okorni, ker jim majnka znanja.

Napačno bilo bi soditi, da vsemu temu zazumnost ali zdrava pamet zamore pomagati, akoravno spomin podpira, ker to, kar spomin obdržuje, zna tudi dobro porabiti. In ravno to je krivo, da nekteri, sicer nadarjeni ljudje o mnogih stvareh tako krivo sodijo, ker jim manjka potrebnega znanja, ker človek ve le toliko, kolikor zna.

Dober spomin je tedaj velike vrednosti, ker nas bogati z različnimi vednostmi; obširno znanje pa daje človeku samozavest ali zaupanje v samega sebe. Spomin je tako rekoč zaklad ali zbirališče vednosti, zato je njegovo izobraževanje in zboljševanje pri mladini potrebno, bodi si, da so že od mladosti dobro nadarjeni ali ne, ker to, kar je komu narava podelila, mora se porabiti, če pa ni povoljno, mora se zboljšati, kolikor je temu mogoče.

Tu se mora namreč pomisliti, da te vaje nimajo samo pomena, da bi bogatile spomin z mrtvim znanjem, ampak da to, kar kdo zna, tudi v življenju zamore porabiti.

Sicer je dober spomin tudi priča duševne nadarjenosti in kolikor več kdo zna, toliko popolnejša je njegova izobraženost, ker kratkournost je vedno znamenje pomanjkanja potrebnega znanja.

Da se spomin pravilno vadi in vednosti nabira, je potreba, da se začne zgodaj in premišljeno izobraževati; tu se mora dobro razločevati, kaj da razum sam po sebi že zapopade, kaj pa zraven tudi spomin obdržati more. Ako se tako ne ravna, potem se ni čuditi, da mnogi učenci, ko šoli že odrastejo, nimajo nikakega trdnega znanja, ampak le temne pojme o tej ali onej reči in da sami mislijo, da mnogo znajo, pa le malo vejo, ker o različnih stvareh slišijo govoriti, pa si jih ne zapomnijo.

Da se spomin umno vadi, mora se tvarina, ktera se poučuje, modro zbrati. Pri mlajših učencih so za take vaje najbolj pripravne male pesmice ali pripovedi. Pozneje pa že učna tvarina sama po sebi zahteva, da se mora marsikaj na pamet zapomniti. Nekatere reči zahtevajo bolj zapopadenje z razumom, nekatere pa bolj, da se v spominu ohranijo, ko neizgubljiva lastnina.

Res je, da spomin tudi marsikaj obdrži brez posebnega truda, mimogrede, ker zmiraj vidimo ali slišimo kaj novega, česar se še davno pozneje spominjamo, brez da bi se bili kdaj trudili, v spominu si obdržati; pa to, kar po naključji ostane, rado ravno tako hitro odpade in ne prinese nikakega trdnega znanja; pravo vrejeno znanje pa zahteva učenje z zbranim duhom in ohranjenje tega v spominu, ko neizgubljivo lastnino.

Za tiste, kateri so bolj slabega razuma, je posebno potrebno, da se marsičesa tudi na pamet naučijo, ker jim je to, kar si v glavi obdržijo, skoro edin pripomoček, po čemur se zamorejo pri svojih razsojevanjih ravnati.

Sicer je pa za vsakega človeka potrebno, da si marsikaj v spominu obdrži, ker to kar zna, zamore pri vsaki priliki porabiti, brez da bi moral po knjigah iskati. Za mladino je velike koristi, ako si cele sestavke, govore ali daljše pesmi na pamet zapomni, in se jih tudi rada uči in ima veliko veselje in samozavest, ako jih zamore prosto prednašati; gledati pa je na to, da se to, kar se je na pamet učiti, razloži in pojasni, da je umevno, kjer stvar sama na sebi temu pripušča. Različna imena in številke se pa najlažje obdržijo, če se večkrat ponavljajo.

Pri teh vajah se je treba držati pravila: od začetka belj lahke reči in polagoma vedno težje, od začetka malo in s časom vedno več, ker se spomin, če se večkrat vadi, vedno bolj utrjuje in vedno bolj gibčen postaja, pa tudi ravno tako hitro oslabi, ako se premalo vadi. Za mlajše učence je potrebno, da se vsak dan nekoliko na pamet učijo, že iz dobička, ki ga jim znanje daje samo po sebi, pa tudi zato, da se spomin utrjuje.

Ker pa vse, kar si kdo v spominu hrani, s časom vedno bolj moč izgublja, ker misli druga drugo zatemnjujejo, je potreba, da se spominu pomaga z večkratnim ponavljanjem. V šolah se mnogo uči, da se pozabi; temu je nekaj krivo, ker se tvarina premalo vestno izbere, nekaj pa tudi, ker se za vsakega posameznega ne more vedeti, kaj bode v življenju potreboval, mnogo pa je tudi krivo, ker se premalo ponavlja. Še le z večkratnim ponavljanjem se to, kar se uči, utrdi in neizgubljiva lastnina postane.

Nekatere pozitivne (dane) vednosti, kakor slovniska pravila, zgodovina, zemljepisje itd., ktere se tudi ne učijo za šolo, ampak za življenje, izginejo pozneje iz spomina, kakor sneg pred toplim solncem, ako se v šoli z večkratnim ponavljanjem dobro v spomin ne vtisnejo.

Metodična razprava kocke.

(Po navodu dr. F. vit. Močnika spisal Velčki.)

(Konec.)

Pokaži prednjo ploskev! Kje se konča ta ploskev zgoraj? Kje spodaj? Kje na levi? Kje na desni? Pokaži levo ploskev! Dalje kakor popred. Kjer se ploskev konča (ali začne), je rob.

Pokaži spodnji, zadnji rob! I. t. d. Pokaži rob v izbi!

Koliko robov ima kocka?

Kakošni so robovi? (ravni, premi).

Imenuj ta rob! Nariši ga na tablo! Kaj dobimo na tabli, ako narišemo rob? (črto). Črta je toraj slika roba. Nariše se drugi rob.

Pokaži dolgost tega roba. Širokost! Debelost! Koliko prostornosti ima tedaj ta rob? Tako pri drugih robih. Koliko prostornosti ima vsak rob? Kako se imenuje prostornost vsakega roba?

Kakošni so robovi kocke, kar se tiče dolgosti? Koliko robov ima spodnja osnovna ploskev? Koliko zgornja? Koliko robov imate osnovni ploškvi skupaj? Kako bomo imenovali robove na osnovnih ploškvah? (osnovne robove.) Kako pa robove postranskih ploskev? (postranske robove.) Koliko osnovnih robov ima kocka? Koliko postranskih?

Kakošen je ta osnovni rob gledé leže? (vodoraven.) Kakošen ta? I. t. d. Povej, kaj smo opazovali sedaj pri osnovnih robovih! (osnovni robovi so vodoravni.) Kakošen je ta postranski rob po leži? Dalje, kakor popred. (Postranski robovi so navpični.) Koliko navpičnih robov ima kocka? Koliko vodoravnih? Zveži ta dva stavka! (Kocka ima osem vodoravnih in četriri navpične robe.)

Pokaži levi, prednji, postranski rob! Kteri rob je s tem vzporeden? Kteri še? Povej, kaj si opazoval o postranskih robovih! (postranski robovi so med saboj vzporedni.) Pokaži prednji, spodnji, osnovni rob? Kteri rob je s tem vzporeden? Kteri še? Kteri osnovni robove so vzporedni med saboj? Pokaži roba, ki se zadeneta! Kakošna sta si ta roba? (navpik.) Tako dalje. Kakošna sta si roba, ki se zadeneta?

Pokaži prednji desni rob! Pokaži ploskev, ktero zadene ta rob! Kako stoji prednji desni rob na tej ploškvi? Enako dalje. Kako stoji vsak rob na ploškvi, ktero zadene? Pokaži spodnjo osnovno ploskev! Kteri rob je vzporeden s to ploškvi? Kteri še? Imenujte ploskev in s to vzporedne robe!

Pokaži prednjo ploskev! Kako ji tudi pravimo, ker je ravna? (ravan.) Pokaži zgornjo mejo te ravani! Levo! Spodnjo! Desno! Ta ravan ima meje ali ta ravan je omejena. Kje je ta ravan zgoraj omejena? Na levi? Spodaj? Na desni? Ravan je na vseh straneh omejena. Tako se ogledujejo druge ravani. Kako daleč bi segala ta ravan, ako bi ne bila zgoraj omejena? Si že videl tako ravan? Le misliti si je zamoremo. Nariši mi to na vseh straneh omejeno ravan. Kaj pomeni ta črta? (ta rob.) Ta? Kaj si tedaj risal? (robe) Meje si risal. Podoba ravani, na vseh straneh omejene, imenuje se lik, figura. Črte lika se imenujejo tudi strani. Kaj je to? Učitelj naredi lik, kteremu manjka na eni strani črta, zaznamvajoča mejo. Koliko strani ima ta lik? (to ni lik.) Zakaj ne? Iz česa obstoji lik?

Riši lik te ploskve! Koliko strani ima? Ker ima četriri strani, tudi rečemo, da je čveterostranski. Naredi lik desne ploskve! Kolikostranski je ta lik? Tako dalje. Kolikostranski je vsak lik teh ploskev? Kakošna je ta stran lika? Učitelj kaže? (Ravna, prema.) Kakošna ta? Kakošna je vsaka stran lika? Ker ima lik preme strani, je premostranski. Kakošen je vsak lik ploskev na kocki? Kakošne so strani, glede dolgosti? Kakošen je ta lik, ker ima, kar se tiče dolgosti, enake strani? (enakostranski.) Kakošni so vsi ti liki? Risajte like in povejte o njih, kakošni da so!

Vsi robovi ploskve skupaj imenujejo se obod. Učitelj da učencu nit in mu reče zmeriti obod. Kje je obod pri liku? Lik nam kaže le obod ploskve. Ktera ploskev

ima večji obod, večja ali manjša Čim večja ploskev, tim večji obod; čim manjša ploskev, tim manjši obod.

Pokaži prednji, zgornji rob kocke! Koliko prostornosti ima? Kje je levi konec? Kje desni? Pokaži ploskve, ktere se na levem koncu roba zadenejo? Koliko jih je? Tako pri desnem koncu roba in pri drugih. Te tri ploskve, ki se zadenejo, naredijo oglišče.

Pokaži oglišče in dotične ploskve! Učitelj da učencu deščici in mu veli narediti oglišče. Učenec ne zamore. Dve ploskvi ne storite oglišča. Naredi oglišče iz četririh ploskev! Iz petih! Koliko ploskev mora biti najmanj za oglišče? Pokaži v šoli oglišče in povej število ploskev! Pokaži vsa oglišča na kocki! Koliko oglišč ima kocka? Pokaži prednjo, zgornjo, desno oglišče! Imenuj ova oglišča! Kakošno telo je kocka, ker ima oglišča? (oglat.)

Pokaži prednje, zgornje, desno oglišče! Pokaži dolgost tega oglišča! Širokost! Visokost! Koliko prostornosti ima to oglišče? Tako pri drugem in tretjem. Oglišče nima nobene prostornosti. Pokaži še enkrat oglišče pa na tanko! Oglišče je pika. Nariši oglišče. Oglišče zaznamvamo s piko.

Pokaži prednji desni rob! Pokaži rob, ki unega zadene! Roba, ki se zadeneta, naredita kot. Pokaži kot! Pokaži druga dva roba, ki se zadeneta! Pokaži kot! Pokaži vse kote na kocki! Kot na drugem telesu! Nariši prednji levi kot! Črti ki storite kot, imenujete se kraka. Pokaži krak. Koliko krakov mora biti za en kot? Pika, kjer se kraka zadeneta, imenuje se vrh. Ne le pri risanem, ampak tudi pri kotu na telesu rabimo imena krak in vrh. Pokaži kot in njegov vrh!

Pokaži desni prednji kot! Obrni kocko tako, da bode vrh tega kota navzdol! Tako z drugim kotom. Kakošna sta si kraka? (navpik.) Tako pri drugem in tretjem kotu. Kot, ker sta si kraka navpik, imenuje se pravi kot. Kakošni so kotje na kocki? Nariši pravi kot z vrhom na levi!

Koliko kotov ima prednja ploskev kocke? Zadnja? Desna? Pokaži v izbi ploskev, ki ima četiri kote! Ploskev, ki ima četiri kote, imenuje se čveterokotnik. Kaj je vsaka ploskev kocke? Nariši čveterokotnik!

Koliko čveterokotnikov ima kocka? Kolikokrat po četiri kotje so tedaj na kocki? Koliko kotov ima kocka?

Kako se imenuje ta ploskev, ker ima enake robe? (enakorobna.) Kakošen je lik? (enakostransk.) Kakošni so vsi čveterokotniki kocke! Nariši ednega! Kakošni so tudi kotje med saboj? (enaki) Kakošni so čveterokotniki, ker imajo tudi enake kote? (enakokotni.) Čveterokotnik, ki je enakostransk in enakokoten imenuje se pravilen. Kteri čveterokotnik je pravilen? Imenuje se tudi kvadrat. Kaj so čveterokotniki kocke? Nariši čveterokotnik, ki ni enakostransk! Takega, ki ni enakokoten?

Nariši kvadrat! Nariši manjši kvadrat! Kvadrata imata enako podobo. Imata tudi enako velikost? Nariši neenakostransk čveterokotnik! Večjega, ki bo imel enako podobo! Manjšega! Takega, ki bo imel enako podobo, pa tudi enako velikost! Čveterokotnika, ki imata enako podobo in enako velikost, sta skladna. Ponovi! Čveterokotnika pa, ki imata le enako podobo, sta podobna. Ponovi! Pokaži na tabli skladna, podobna čveterokotnika! Kakošni so vsi čveterokotniki kocke? Učitelj nariše na papir dva skladna čveterokotnika, njih izreže, ter položi prvega na drugega. Učenci vidijo, da se zakrijeta.

Kakošni so vsi čveterokotniki kocke, ker so enakostranski in enakokotni? Kakošni so, ker imajo enako podobo in enako velikost? Na kocki so vsi čveterokotniki pravilni in skladni? Kocka je, ker ima pravilne in skladne ploskve, pravilno telo. Kakošno telo je kocka? Zakaj?

Pokaži osnovni ploskvi! Kakošni ste, oziraje ze na podobo in velikost? (skladni.) Telo, pri katerem ste osnovni ploskvi skladni, imenujemo steber? Kakošen steber je kocka, ker ima ogle? (oglat) Oglat steber se imenuje prizma. Kteri steber se imenuje prizma? Kdo je že videl okrogel steber? Kje? (v cerkvi.)

Kakošni so postranski robovi proti osnovnim ploskvam? Kocka je zategadelj navpična prizma.

Učitelj prilično omeni, da naj si naredijo učenci iz papirja kocko in jo prinesejo v šolo. Sedaj se te kocke razvijejo in učenci sami sodijo, kateri med njimi je svojo nakrojil tako, da je najprikladnša. Razvito površje kocke imenuje se mreža.

Pregled.

Kaj imenujemo telesa? (Vse kar zajema prostor, imenujemo telesa.) Kaj omeji telo? (ploskve.) Kaj ploskev? (rob.) Kaj omeji rob? (piki.) Koliko prostornosti ima telo? (tri.) Koliko ploskev? (dve.) Koliko rob? (eno.) Koliko pika? (nobene.) Imenuj prostornosti telesa! (dolgot, širokost, visokost — debelost.) Imenuj prostornosti ploskve! (dolgot, širokost.) Imenuj prostornosti roba! (dolgot.) Kako se še imenuje kocka? (šesteroploskovnik.) Kako se imenujete spodnja in zgornja ploskev? (osnovni.) Kako se imenujejo ove četiri? (postranske.) Kako se imenujejo vse meje kocke skupaj? (površje.) Kako se imenujejo meje ploskve skupaj? (obod.) Kaj imenujemo lik? (Podobe ploskve.) Kako se imenuje podoba roba? (črta, stran.) Kako krakov se imenuje znamenje za piko? (pika.) Koliko ploskev je treba za oglišče? (tri.) Koliko je treba za kot? (dva.) Kteri kot je pravi kot? (kojega kraka sta si navpik.) Kteri čveterokotnik je pravilen? (ki je enakostransk in enakokoten.) Kako se še imenuje? (kvadrat.) Zakaj smo o kocki rekli, da je pravilno telo? (ker ima pravilne in skladne ploskve) Ktere ploskve pa so skladne? Ktere podobne? Kaj je steber? Kaj je prizma? Ktera prizma se imenuje navpična?

Sadjerejski pouk v ljudskeji šoli.

Dvojni je smoter, kterega si ima učitelj pri pouku v sadjereji staviti, prvič, da si učenci najpotrebnejših teoretičnih in praktičnih nauk v sadjereji pridobé, in drugič, da se vzbudi v njih pravo notrajno veselje do predmeta. Obojno mu je možno doseči, ako je sam za stvar dovolj navdušen in ako je to navdušenje združeno s krepko voljo in ljubkim potrpljenjem.

V naslednjih vrsticah hočem toraj kratko opisati, kako si prizadevam ta dvojni smoter doseči. Mogoče, da se vslužim nekterim tistih svojih tovarišev, kateri se s pravo ljubeznijo z sadjerejo pečajo. Ob enem jih pa prosim, da tudi oni svoje skušnje objavijo, kajti le takrat nam je v istini izdatnih vspehov v našem prizadevanju pričakovati, ako se prav po bratovsko podpiramo, ter svoje skušnje drug drugemu razodevam.

Takoj v spomladi, ko sneg skopni, ima učitelj-sadjerec do-olj opravkov v svojem vrtu*) Natančno mu bode pregledati, kako so mu drevesa in druge rastline prezimile, se mu je li kje kaka škoda učinila in kako jo bode popraviti.

Nadalje mu bode odločiti in prirediti gredice v nove nasade. Preden se grede posadé, treba jih je 7—8 dm. globoko prekopati ali kakor rečemo rigoliti. To delo je najtežavnejši med vsemi povrtnimi opravki, zato tudi nekteri najmejo težake, ki jim to opravijo. Jaz pa uporabljam tudi pri tem otroke, seveda mo-nejše, to pa zato, ker se človek po samsvoji skušnji več nauči, nego po samem opazovanju, nekaj pa tudi, ker se tako prihrani plačilo za duinarje. Paziti je pa, da se otroci prvi hip ne preženejo, da se razvročeni prehitro ne razhladé, da ne pijejo in na vlažni zemlji ne počivajo i. t. d.

Da je treba gredice tudi pognojiti, je umevno, od kod bi drugače drevesca, ki bodo po 3—6 let v njih rasla, svoj živež dobivala. Najboljši gnoj je pa mešanec ali kompost, ako tega ni, velja tudi pregnita tnalovina, preperelo štorovje, ječje, razno blato in druge enake tvarine.

*) Umé se samo po sebi, da je šolski vrt temelj in pogoj vspešnemu pouku v sadjereji. Brez vrta sadjerejo učiti ni mnogo boljše nego — prazno slamo mlatiti!

Ko so grede pripravljene, jame se cepiti. V cepljenje je treba zdravih in krepkih divjakov in pa žlahtnih cepičev.

Cepiči se mesca februarja ali marca, preden je drevje v mezdi, ob prisolnčni strani prav žlahtnih dreves porežejo ter potem v vlažni prsti v kleti shranijo. V porezovanje cepičev so jako ročne drevesne škarje, s katerimi, ako jih na kol natakneš, do najdaljših vej lahko dosežeš. Paziti je, da so cepiči vsi krepki, močni in čvrsti; tanki in šibki cepiči se navadno prav slabo obnesejo. Vršički se cepičem porežejo, kajti radi nedozorelega lesa niso sposobni v porabo. Sploh je pomniti, da se le tisti del cepiča porabi, ki ima zdrav in dozorel les in pa čvrste in napete popke.

Režejo se pa cepiči le iz dreves, ki rodé obilo plemenitega sadja. Slabi sad res ni vreden, da bi se razmnoževal. Zato je treba, da učitelj drevesa v jeseni natančno opazuje, ter si izmed njih ona zapomni, ktera se mu vredna zdé, da se pomnožé. Ako pa kdo v svojem kraju ne najde plemenitega sadja, naj se drugam obrne, bodi si do svojih tovarišev, ali pa do sadjerejskih šol, s prošnjo, da mu podaré žlahtnih cepičev, kar se bo gotovo z veseljem zgodilo.

Divjaki so najbolji tisti, ktere si si sam doma izredil. Po lesu divjakov iskati, in kopati, je težavno, mudno in nehvaležno delo. Le ta drevesa so navadno starikava, vsa trnjava, ki ne gleštajo nikakih koreninic sesalk, ter toraj tudi rada ne rastejo; pri tem pa jih tudi pri najboljši volji ni dobiti zadostno število. Ako pa si divjakov naročuješ iz sadjerejskih šol, nameri se šestokrat, da dobiš le to, kar je drugim ostalo, s čemur ti je malo vstreženo. Zato je najbolje, ako si divjake sam odgojuješ naravnoč iz pešek. Prvo leto zrastó drevesca iz posejanih pešek po 1—2 dm. visoka. Vsa ta drevesca drugo leto izruj, jih za $\frac{2}{3}$ ob korenini in stebelcu poreži ter zopet v drugo gredo po 1 dm. ponarazen posadi. To imenujemo drevesa pikirati. Iz teh zrastejo do $\frac{1}{2}$ m. in čez visoki divjaki, svinčnikove debelosti; mesto prejšnje, naravnoč v zemljo prodirajoče srčne korenine, dobili so celi šopek pretankih koreninic sesalk. Ti divjaki so sedaj sposobni, da se cepijo.

Da se otroci v cepljenju nekoliko izurijo, treba jih je že popred kakih 14 dni vaditi. Učitelj jim toraj to v šoli na paličkah pokaže, ter potem od njih zahteva, da mu več časa prinašajo v šolo pocepljene paličke.

Načini cepljenja naj bodo le taki, ki so prav priprosti, ter so se tudi po skušnji že dobro obnesli. Sta divjak in cepič enako debela, naj se kopulira; divjak in cepič se poševno, po 3—4 cm. na dolgo vrezeta, ter križem tako položita, da leži lub na lubu. Je cepič tanjši od divjaka, cepi se se sedlom; tik pod očesom se cepič vreže najpopred navpik proti strženu, potem pa poševno; na to se na primeroma enako dolgo in široko rez na divjaku tako pritisne, da se vsaj ob eni strani skorja skorje tišči. Vsa večja drevesa pa se cepijo za skorjo, kar pa se le godi, kdar so drevesa že muževna.

Povez je lahko različna, bodi si lipovo ličje, vrvice, sirova bombaževa volna, ovčja voljna itd. Jaz rabim največ ovčjo volno, ktero mi otroci v zimskem času iz starih, ne več rabljivih nogovic navijejo. Z njo se da lahko vezati in je tudi prav po ceni.

Potrebno je še mazilo, cepilni vozek. Učitelju naj velja načelo, da je vse, kar otrokom kaže in nasvetuje prav po ceni ter se tudi lahko dobi. Zato se naj nikakor ne kupuje vosek pri svečarjih za dragi denar, ki tudi ni lahko rabljiv, ker je pretrd in se rad po prstih poprijemlje. Vsak si naj vosek sam naredi doma, to pa na sledeči način. V katerikoli prodajalnici si kupiš za 5—10 kr. kolofonija, za 3—5 kr. vinskega eveta (spiritusa). Loj imaš morebiti sam doma, ali pa ga dobiš pri sosedu, gotovo pa pri mesarju. Ako je že izpuščen, je tem bolje, ako pa ni, razpusti ga in odstrani ocvrke.*)

(Dalje sledi.)

*) Boljše kot loj služi še svinjska tolšča ali pa laško olje, ktereга se kolofoniju v tej meri 1 do $\frac{1}{2}$ žlice prida.

Slovstvo.

Praktična metodika za učitelje in učiteljske pripravnike. Natisnil R. Milic v Ljubljani 1882. Cena 80 kr. To je naslov knjigi, katero je spisal znan rodoljub in marljiv pisatelj na pedagogičnem polju Ivan Lapajne, ravnatelj meščanskej šoli v Krškem. Da nam je bila slov. učiteljem potrebna slov. praktična metodika in da je pisatelj vstregel z njo, mi ni treba posebej povdarjati. Dasiravno je namerjena nam knjiga, kakor pisatelj v pogovoru sam pravi, v prvi vrsti mlajšim, še manje izvedenim učiteljem in učiteljskim pripravnikom, bo vendar tudi izveden učitelj našel vanji mnogo pončljivega in porabljivega. — Po tej splošni opomnji si hočemo knjigo nekoliko natančneje ogledati. Od prvih dveh odlomkov, katerima bi skupen naslov „Vvod“ ali „I. del“ dobro pristajal, je posebno drugi, „Opomnje pedagogične, didaktične in metodične“, jedernat in prav zanimljiv. Opomnje o telesnem in duševnem razvijanju otroka; o porabi učil in vzgojnih sredstev, zlasti pohvale in kazni; o razkrojitvi učne tvarine; o pripravljanju za pouk i. t. d. bodo posebno učiteljem, ki stopijo v prakso, dobro došle. Kar se tiče splošnih pravil o poučevanju v materinščini (v učnem jeziku, str. 14—21)*) moramo hvalno priznati, da so pravila skoraj vse skozi tehtna. Le gledé prepisovanja v 1., zlasti pa 2. šolskem letu, (pisatelj pogovarja namreč tukaj spisne vaje) se ne strinjamo s pisateljem. On namreč pravi str. 19: „V tretjem šolskem letu se že lahko zahteva, da spisujejo učenci prosto kratke stavke posnete iz razpravljene učiva. — — — — —“ Mi bi rekli: V prvem šolskem letu se navadijo učenci pravilno prepisovati. V drugem šolskem letu in že v 2. polovici prvega šolskega leta (če niso razmere preveč neugodne) se lahko zahteva, da spisujejo učenci proste besede in kratke stavke, povzete iz poravnane učiva. S tem sicer ne zahtevamo, da se mora prepisovanje od drugega šolskega leta najprej popolnoma opustiti, ampak le povdarjamo, da se morajo začeti vaje v prostem spisovanju, kakor hitro je mogoče in da se dolgočasno in malokoristno prepisovanje, za katero se rado potraji pri nas mnogo časa, do najpotrebnišega omeji. Še le v tretjem šolskem letu začeti vaje v prostem spisovanju je na vsak način prepozno. — Za 4. šolsko leto se tirjajo v spisju „povesti“ in „popisi“. Mi bi to zahtevali za 3. in 4. šolsko leto ter bi pristavili povestim in popisom še kratke, priproste liste (pisma.) — Gledé pravil za pravopisje, nas je posebno razveselilo to, da pisatelj povdarja: „učenci si morajo zapomniti besedino sliko, t. j. vse črke v besedi kot celoto. To je jako važno pravilo za pouk v pravopisju. Če smo si besedino sliko dobro zapomnili, napačno navadno žali naše oko. Pristavili bi pa še ovemu pravilu, da je treba razen očesa za pravilno pisavo vaditi še roke, t. j. besede se ne smejo samo opazovati, temuč tudi napisavati. Saj vemo iz lastne izkušnje, da nam mnogokrat ni več v spominu, kako se mora pisati ta ali una beseda. Če jo pa napišemo, napišemo jo navadno pravilno, ker je roka navajena pisati besedo. — Prepisovanje iz knjig v službo pravopisju pa pisatelj preveč priporoča. Koliko besed mora učence prepisati, ki jih že davno ve pravilno pisati, ako se mu naloži, prepisati celo berilo! Mesto prepisovanja bi mi učencem nalagali, izpisavati iz kakega stvarno (če mogoče tudi jezikovno) že pogovorjenega berila take besede, ktere so za pravopisje težke, n. pr. take, v kterih se nahajajo skupine lj, rj, nj, šč i. t. d. — Splošni učni načrt iz materinščine str. 21—23 je posnet, kakor pisatelj sam pravi, iz primorskih učnih načrtov. Nadrobni učni načrt iz tega predmeta, str. 24—25 je sestavljen na podlagi šolskih knjig, uvedenih po slovenskih narodnih šolah in bo prav dobro služil učiteljem, kdar bodo razkrojevali si izbrano učno tvarino in zlagali nadroben učni načrt za svoj razred. — V nadrobnem učnem načrtu str. 24, čitanje za 2. šolsko leto, priporoča pisatelj za posebne vaje v branju le nektere sestavke. Mi menimo, da se morajo učenci vaditi v branju na vsakem sestavku, kteri se je poprej stvarno pogovoril. Tudi na etičnih berilih in pesnih, (na teh se ve da ne preobilo, kakor

*) Ugajalo bi nam, ako bi se bil dal tvarini, ki tukaj sledi, skupen naslov „Predmeti narodne šole“ ali „II. del“.

tudi pisatelj svetuje) kajti učenci se morajo navajati, da bodo znali brati vsak odlomek (tudi pesni), ne samo nekatere sestavke. Da se zamorejo z dobrim vspehom vaditi učenci v čitanju na takih berilih, ktera so se porabila poprej za nazorni pouk, tega smo tudi prepričani. — Učnim načrtom sledijo 3 učni poskusi (poravnava 3 beril) str. 26—34 in sicer eden za nižjo, eden za srednjo in eden za višjo stopnjo. Dva sta temeljita, a eden nam ne vgaja posebno. Med učnimi poskusi pa pogrešamo slovniške, spisne in pravopisne učne slike. Pisatelj sicer pravi, da mu prostor ni dopuščal, vvrstiti tudi nekaj takih učnih poskusov. A mi menimo, da načrt knjige (splošna metodika) take slike zahteva.

Občna pravila o poučevanju v zemljepis (str. 36—39) in v zgodovini (str. 53—58) so, posebno kar se tiče zgodovine, prav tehtna. — V pospeševanje pouka v krajeslovju (Ortskunde) priporoča pisatelj šolske izlete, kar nam prav dopade. Nadalje zahteva, naj učitelj pri poučevanju v zemljepisu včasih kredo v roko vzame in naj risa na tablo zemljevidne obrise. Mi bi to še bolj povdarjali in rekli: Učitelj naj v zemljepisu vedno s kredo v roki poučuje in tudi učenci naj risajo. — Gledé pravil za poučevanje v zgodovini moramo med drugim pohvalno omeniti, da jemlje pisatelj nekoliko ozir (se ve da še premalo) na narodno blago in tvarino iz domače zgodovine in da povdarja, naj se zemljepis in zgodovina harmonično združita. Posebno se mora to tirjati gledé krajeslovja (Ortskunde) in domovinoslovja ožje domovine (Kunde des heimatischen Landes). Pri poučevanju v krajeslovju se morajo podajati učencem narodne pravljice (se ve da ni vsaka za to) in zgodovinske črtice poslopj, spomenikov, vasi i. t. d. Tako gradivo pa mora učitelj mnogokrat poprej med ljudstvom zbirati in po kronikah iskati — Občnim pravilom sledijo učni načrti, tem pa učni poskusi. V končnih opazkah (str. 47—53 in 68—70) daje pisatelj praktične namigljeje, kdaj in kako naj se porabijo pri poučevanju v teh predmetih dotični odlomki v berilih. — Metodična načela gledé poučevanja v prirodoznanstvu (prirodopisu in fiziki), opomnje o vrednosti tega predmeta za narodno šolo, namigljeji o zbiranju prirodopisnih teles, o porabi fizikalčnih aparatov itd. nam dobro vgajajo. Kar se tiče učnih poskusov iz prirodopisa (str. 82—90), moramo omeniti, da je eden preveč „voden“ in da premalo vstreza tirjavi: „Otroci morajo po navodu učiteljevem sami opazovati prirodine ter se izraževati o tem, kar so spoznali. — Iz fizike pogrešamo „učnih poskusov“ v polnem pomenu besede. Kar nam pisatelj tukaj poda, je sicer temeljito in dobro, a to niso pravi učni poskusi, temuč le namigljeji, kako naj bi se razpravljale megle, oblaki, dež, destilovanje itd. — Str. 90—99 prinese pisatelj pravila o zdravju. Kar tukaj pove, je dobro in učitelju vedeti potrebno, a prav za prav pravila o zdravju „v metodiko“ ne spadajo. Mesto teh bi raj imeli več učnih poskusov. — Načela, po katerih naj se ravna učitelj pri pouku iz računstva in merstva pogovori pisatelj, opozorja na dotične metodične knjige Močnik-ove in druge bolj kratko, a opomnje jegove so, posebno kar se tiče računanja o uporabah, tehtne. Učnih poskusov nam pisatelj iz teh dveh predmetov ne podaja. Iz računstva mu učne slike radi opustimo, ker je računanje po Močnik-ovih knjigah v naših šolah vrejeno kakor nobeden drugi predmet, a učne poskuse iz merstva težko pogrešamo. Za tem razpravlja pisatelj nekoliko obširneje metodiko risanja in pogovori končno prav na kratko pisanje, petje in telovadbo. — Omeniti še moramo, da jemlje pisatelj ozir v metodiki le na šestletno šolsko obiskovanje, sčim, kakor se nam dozdeva, ne vstreza popolnoma splošnim razmeram. — Ako se ozremo sedaj, ko smo pri koncu, na vredbo in vsebino knjige, moramo reči, da bo metodika, dasiravno je tam pa tu pomankljiva, slov. učiteljem v obče dobro služila. Pri drugi izdaji bo znabiti mogoče to ali ono pomankljivost, na katero smo opozorili odstraniti. Jezik je pravilen in gladek, kakor je to pri tako spretnem pisatelju samo ob sebi razumljivo. — Vnanja oblika knjige je okusna, papir precej dober in tiskovnih napak skoraj ni zaslediti. Cena (80 kr.) je knjigi nizka.

Dopisi.

Iz Maribora. 19. in 20. dne t. m. so se na tukajšni sadje- in vinorejski šoli vršile očitne skušnje, s katerimi se navadno vsako šolsko leto konča. Kot zastopnik dež. odbora je bil navzoč g. vit. dr. Schreiner, referent v zadevah tej šole. Kod gosti so se skušnje vdeležili gg. grof Kotulinski, član dež. odbora, dr. Dominkuš, dr. Radaj in Jul. Pfrimer, dež. poslanci, ces. svetovalec dr. Mulle, podpredsednik, c. kr. štaj. kmetijskega društva, prof. dr. Gregorec, potovalni učitelj Jul. Hanzel in drugi. Izpit je v občje zadovoljil. Od 26 učencev jih je 10 iz 3. leta pouk dovršilo. Ti le se vrnejo sploh domu na sela svojih starišev, da pridobljene vednosti v praksi na korist obrnejo. Vit. dr. Schreiner se je po dovršenem izpitu od učencev z dalnim govorom poslovil, v katerem se je tudi s toplimi besedami spominjal prvega. 10 let delajočega ravnatelja tukajšne sadje- in vinorejske šole — sedaj vpokojenega gospoda Armin Göthe-ja, kteremu se je v občje zahvaliti, da je ta zavód v kratkem času svojega obstanaka tako povoljno napredoval. — Novo šolsko leto se počne 1. marca t. l. Y.

Iz Ptuja. Okraj. šolski svet ptujski je lani pri neki seji sklenol, da se v narodnih šolah pouk v drugem dež. jeziku nima početi, posebno takrat ne, če učenci niso dosegli postavno predpisanega cilja v materinščini, kar je marsikterokrat ali sploh pri nerednem pohajanju šol na selih nemogoče. Vsled tega so imeli učitelji ptjskega, ormoškega in rogačkega okraja pri lanski uradni učiteljski konferenci posvetovanje o vprašanju: Kdaj naj se pouk v narodnih šolah v drugem dež. jeziku počne? Učitelji vedoči, kako ta predmet občni šolski napredek ovira, vendar pa se pri vseh mukah, če učitelj hoče poleg postavno predpisan cilj v materinščini doseči, ne more do nikakšnega dovoljnega svršetka dognati, sklenoli so po velikej večini glasov, da drugi dež. jezik glede na znanost, kakor gledé na pedagogiko v narodnih šolah nikdar nima prostora. Na ta istinito važen sklep določje okr. šolski svet po ukazu vis. c. kr. dež. šol. sveta vsem učiteljskim vodstvom in kraj. šol. svetom sledečo naredbo:

Vsem šolskim vodstvom.

Gledé na vprašanje: „kdaj je početi s poukom v drugem (nemškem) deželnem jeziku?“ naznanja se šolskim vodstvom vsled dež. šolsko-svetovalskega ukaza od dne 7. januarja 1883 br. 7985, na točno ravnanje, da je za početek pouka v drugem (nemškem) deželnem jeziku v tukajšnji naredbi od dne 14. sept. 1870 br. 1598 (3. snopič novih šol. zakonov) zadržana točka slej ko prej merodajna in ima biti vodilo, in da ni vzroka odstopiti od običaja, kakor je isti v predmetu dosle bil v narodnih učilnicah na spodnjem Štajerskem po različnosti njihovih kategorij in navedenem občnim naredbam odgovarjal.

Okr. šol. svet v Ptujju dne 21. januarja 1883.

Predsednik:

Premierstein l. r.

Dotična točka c. kr. dež. šolsk. sveta naredbe od 14. septembra 1870 br. 1598 slove: „Ako bi se v kterej šoli poleg materinščine tudi še drugi dež. jezik učil, držati se je načela, da se s poukom v drugem dež. jeziku stoprav onda ima početi, kdar je pri učeneih v čitanju in pisanju položen trden temelj (sicheren Grund)“. Ta naredba je nekak dodatek naredbi vis. c. kr. ministerstva za pouk in bogočastje od 20. avg. 1870 br. 7648, § 51, ki slove in kan jekovega pouka tako označuje: „Pravi razum tega, kar mu drugi priobčijo v materinščini sposobnost ustno in pisno izraziti se dobro in gladko; urnost v izrazitem čitanju tiska in pisma, točna razumnost čitanih sestavkov po njihovej vsebini in po zvezi posamnih delov“. K temu opozorjam še blage kolege na točno ravnanje postavno vrejeni in potrjeni razdelitvi učnih ur in učnih načrtov, ktere je c. kr. dež. šolski svet z ukazom dne 8. oktobra 1874 br. 5639 objavil.

Iz Podravja. Korist tednic (Wochenbuches) so učitelji že povsodi spoznali in je tudi vsi vestno pišejo. Le nekteri č. g. kateheti še tu pa tam tej naredbi kljubu-

jejo, češ to je iznajdba nove šole. A tudi temu bo zdaj pri nas menda konec, kajti okrožnica knez. škof. labodsk. konsistorija, ktera se je po 23. jan. 1883 št. 245 vsem dekanijam in župnijam razposlala, obvezuje č. g. katehete, da razpravljeno tvarino iz veronauka z ozirom na učni načrt dne 15. januarja 1874 št. 134 vestno v tednicah zabilježujejo. Tudi se gosp. kateheti opominjajo, da nobeden omenjenega vpisovanja v tednico svojevoljno ne odreče. O posvetnem nadzorovanju verskega pouka se okrožnica tako le izrazuje: „Č. kr. nadzorniki in šolski ogledje sicer postavno veronauka nimajo nadzorovati, vendar pa smejo tudi k temu poduku poslušat priti. Katehet pa naj takrat prednaša dalje, če je podučeval, in naj izprašuje, če je izpraševal. Vljudno in spodobno obnašanje proti posvetnim šolskim oblastnijam zna in bode versko in cerkveno reč le pospeševalo. Še zmiraj pa zna in bi morala cerkev in šola vzajemno na vspehu velikega in lepega namena v odgoji mladine sodelovati. Le v tem leži upanje in poročstvo prijazne prihodnosti! Viribus unitis! Da bi se ta lepa želja v kratkem povsodi vresničila!*)

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Ubelsko (Kranjsko) 200 gl. in krajn. šol. svetu v Preding (okr. Lipnica) na Štajerskem 150 gl. kot podporo za zidanje šole.

(Dr. Štefan Kočevar †). Izvrstni domoljub in oče štajarskih Slovencev gosp. dr. Štef. Kočevar je v noči od 22. na 23. t. m. po kratkej bolezni v Celju umrl. Pogreb danes 25. popoldan. Bodi vrlemu narodnjaku in človekoljubu zemljica lahka!

(Janez Leon †), tiskar in založnik našega lista je danes po kratki bolezni umrl. Radi tega se je razpošiljanje tej števitke nekoliko zakasnilo.

[Jan. Šolar †], ces. kr. dež. šolski nadzornik (za srednje šole) v Zadru je 22. t. m. za mrtvoudom umrl.

(Dodatek (novelo) k šolski postavi) je sprejela gosposka zbornica dne 20. t. m. po predlogu komisije za šolske postave z večino glasov le z malimi premembami. Bodo li zdaj nasprotniki šolskih postav zadovoljni? — O noveli spregovorimo drugič kaj več.

[25letnico svojega službovanja v Ljubljani] praznuje starosta tamošnjih narodnih učiteljev gosp. **Andrej Praprotnik**, šolski ravnatelj in urednik „Učit. Tovariša“, 1. dan marca t. l. Mu iz srca čestitamo!

[Umrl] je 13. t. m. v Benetkah slavni nemški skladatelj Richard Wagner, porojen 22. majnika 1813 v Lipsiji, ustanovitelj takozvane „Zukunftsmusik“ in komponist velike vrste slavnih oper, kakor „Rienzi“ (1838), „der fliegende Holländer“ (1841), „Lohengrin“ (1861), „Tristan und Isolde“ (1865), „die Meistersinger von Nürnberg“ (1868), „Tannhäuser“ (1845) in „Nibelungen“ itd. — Za muzikalični svet je njegova smrt velika izguba, ker to je nedvojbeno, da je bil genijalen mož, ki je z glasbo in s pismom svojim idejam in nazorom pridobil, če tudi ne splošno, vendar velikansko veljavo.

[Geometrijo za nižje gimnazije], ktero je po dr. Fr. viteza Močnika devetnajstem natisku poslovenil gospod profesor J. Celestina, potrdilo je ministerstvo kot učno knjigo. Ta knjiga, ki je po soglasnej oceni strokovnjakov vseskozi izborna in natančno delo, bode se že početkom bodočega šolskega leta uvela v prvem gimnazijskem razredu v Ljubljani.

[Podpiralna zaloga slovansk. vseučiliščnikov v Gradcu] je v zadnjem letu, kakor iz doposlanega poročila sprevidimo, dobro napredovalo. Dohodkov imela je 402 gld. 70 kr., stroškov pa 291 gld. 56 kr. Torej jej ostane v gotovini

*) Učitelji menda tej lepi želji nikjer ne bodo nasprotovali.

111 gld. 14 kr. Temu potrebnemu narodnemu društvu želimo tudi zanaprej najboljši vspeh. —

[Pomlad se bliža.] V sredo 21. t. m. smo opazovali prve škorce. — Razsvetene že najdemo med drugimi te le rastline: zvonček (*galanthus nivalis*, Schneeglöckchen): ima bel cvet in raste po solnčnih mejah; 3 venčevi (lobodni) listi so srčasti, 3 jajasti; — norica (*levcojum vernum*, grosses Schneeglöckchen), ima tudi bel cvet, raste pa po nižavah v vlažni zemlji, vsi venčevi (po pravem obodni) listi so širokojajasti in vsak ima zgoraj na koncu bledozelen vozec; — plučnica (*pulmonaria offic.* Lungenkraut) luka iz grmovja; vsa rastlina je redkodlakasta, cvet je sprva rudeč, pozneje moder; ako izderemo trobentast venček, zapazimo na dnu lijaste, čaščine cevi križec: — spomlad. kurje zdravje (*draba verna*, Frühlingshungerblümchen) se blišči na solnčnih mejah v peščeni zemlji iz suhe trave; rastlina je drobna in nježna, komaj 4—6 cm. visoko in se lahko spozna na 4 belih, globoko razcepljenih venčevih lističih in na lopatasti plodnici.

— pr.

[Pisalne in risalne zvezke s slovenskim jezikom] je počel pred več leti prvi izdajati tedajšni nadučitelj v Ljutomeru — zdaj ravnatelj meščanske šole v Krškem g. Iv. Lapajne, pri katerem se tudi naprej, kako naši č. bralci iz priloge 1. štev. 1. „Popotn.“ razvidijo, tako blago po različni ceni dobiva. Priznati moramo, da se z ozirom na izvanredno nizko ceno boljše blago težko kje dobi, vendar pa zamoremo, ker pedagogičnega načela, češ, „za otroke je le najboljše zadosti dobro“ prezirati ne smemo, priporočati le zvezke po višji ceni, kateri nam gledé papira in linia-ture dobro ugajajo. Tudi zvezki za domače naloge so priporočila vredni. Risanke pa so zares izvrstne in ne poznamo boljših, posebno kar papir zadene, celó pa po tej ceni ne (100 kos. = 3 gld.) Tovarši sezite po njih!

[Učiteljski zabavni večer] je v petek 16. t. m. priredilo učiteljsko društvo Mariborsko (mesto) v gostilnici pri Oehm, h kateremu se je bilo zbralo obilo število društvenikov in nekaj povabljenih kolegov iz bližnje okolice. Društveniki so igrali na glasoviru, popevali in brali ter predavali šaljive sestavke. Večer je bil jako zabaven in želeli bi bilo, da bi se še večkrat kaj enakega priredilo. Živela učiteljska vzajemnost!

(Vabilo.) „Celjsko učiteljsko društvo“ imelo bodé dné 1. marca t. l. svoje tretje mesečno zborovanje v Celjskej okoliškej šoli. Vzporéd: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O vzajemnem delovanju gg. učiteljev s „Cesarjevič Rudolfovim sadjerejskim društvom za Spodnji Štajar“, govori g. V. Jarec. 4. O bučeloreji, poroča g. J. Rupnik. 5. Nasveti. Začetek ob 11. uri predpoldne. K obilnej udeležbi uljudno vabi

Odbor.

(Vabilo) k zborovanju učiteljskega društva v Šmarju dne 1. marca 1883. Začetek ob 11. uri predpoldne. Vzporéd: 1. Zapisnik, 2. Račun od 1. 1882, 3. Volitev novega odbora, 4. Prememba pravil in 5. Predlogi. V imenu odbora:

E. Blenk, predsednik.

(Vabilo) k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 1. marca 1883 ob $\frac{1}{2}$ 11. dopoldne v okoliški šoli. Vzporéd: 1. Prečitanje zapisnika. 2. Prečitanje dopisov društvu. 3. G. Robič poroča o zborovanju štaj. uč. zveze in o svojem delovanju v okrajnem šolskem svetu. 4. „Obrazi iz rastlinskega življenja“ (*Bilder aus dem Pflanzenleben*), govori gosp. prof. Glovacki. 5. Nasveti.

Fr. Žiher, predsednik.

(Vabilo) k glavni skupščini učiteljskega društva okolice mariborske v četrtek dne 1. sušca 1883 ob $\frac{1}{2}$ 10. uri dopoldne. Vzporéd: 1. Zapisnik, 2. Dopisi društvu. 3. Poročilo o delovanju društva l. 1882. 4. Nasveti. 5. Volitve. 6. Plodenje in žlahtnjenje divjakov v drevesnici. (Gov. g. J. Stöger). K obilnej udeležbi vabi

odbor.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: G. Josip Dornjač, podučitelj v Podčetertku pride za učitelja v Vitanje (Konjice); g. Martin Gobec poduč. pri sv. Trojici (St. Lenart) za učitelja k vsem Svetcem (Ormuž); g. Karl Kotnik zač. učitelj pri sv. Duhu (Arvež) za podučitelja k St. Vidu pri Gradcu; g. Matevž Stergar zač. učitelj v Podgorju (Slovengradec) je za trdno postavljen; g. Franc Savec učitelj v Ljubnem (Leoben) gre v pokoj. — Gspdc. Anka Marsajler je umrla. N. v. m. p.!

Na Kranjskem: Za trdno so postavljeni: g. Ivan Lapajne, ravnatelj meščanski šoli v Krškem, — g. Anton Lapajne, na 3. uč. službi v Ribnici, — gospdc. Marija Aringer, zač. učiteljica v Gorenjem Logatcu in France Trošt, zač. učitelj v Podragi. — G. Jakob Kozelj, učitelj v Ajdovščini, dobil je uč. službo v Dvoru Žužemberku. — Gspdc. J. Piš, izpr. uč. pripravnica, namestuje učitelja v Blagovici.

Listnica.

Gosp. K. P. v Sl. in gosp. F. P. v P. Hvala! Pride vse na vrsto. — G. J. L. v Čr. V tej obliki ni za rabo. Ako nam pa dovoljite, stvar nekoliko prestrojiti, ali pa hočete to storiti sami, bi se stvar znala v katerem prih. listov priobčiti, Misel ni napačna. — G. J. C. v L. Za to pot premalo prostora.

Podučiteljska služba

v Vojniku, III. razred se razpisuje. Prošnje naj se pošljejo do 20. marca 1883 krajnemu šolskemu svetu v Vojniku.

Okrajni šolski svet Celjski dne 15. februarja 1883.

Predsednik: **Haas.**

IVAN LEON

(veliki trg) v Mariboru (veliki trg)

priporoča slavnim uradom in p. n. občinstvu svojo izvrstno vredjeno

tiskarno

v izdelovanje vsakovrstnih tiskovin po najnižji ceni. Na dalje priporoča slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svetom svojo **veliko zalogo** vsakovrstnih tiskovin za šolsko in administrativno potrebo v slovenskem in nemškem jeziku.

Tudi se pri njem dobé razne pisalne in risalne priprave po najnižji ceni, mej drugim

500 pol sat. papirja	fl. 2.60
500 pol po	fl. 1.80

Na dalje je pri meni izišel in se dobi (po 3 kr. pola)

Službeni razkazek (Dienstes - Tabelle)

po naredbi e. k. dežel. šolsk. sveta dne 31. marca 1881 št. 1868.

Z odličnim spoštovanjem

I. Leon